

Charlotte Mutsaers. *De markiezin*. Rainbow Pocketboeken

Een wonderlijke wereld wordt opgeroepen in Charlotte Mutsaers' *De markiezin* (1988). Een wereld waarin de vertelster en haar telefonerende vriendin zich beurtelings druk maken om zulke belangwekkende zaken als de gouden bustehouder van Mata Hari, de spinnen die in de stofzuiger verdwijnen, de rechtspraak van de Germanen, het slachten van lammeren met messen uit Solingen, een zonnebril op het gymnasium, een huisarts die recepten uitwisselt met zijn patiënten, de naam van het hondje van Punch. En natuurlijk om het liedje *Tout va bien, Madame la Marquise*, waarin de bewuste markiezin te horen krijgt dat haar hele kasteel in vlammen is opgegaan. Maar desondanks: alles gaat uitstekend. En de vriendin voegt daaraan toe: 'Bravo mijn engel, zó hoort het, want HOE anders?'

Wie tot dan toe alleen maar heeft gelachen en zich verbaasd, zou nu toch nattigheid moeten voelen. Onder de fantasievolle vrolijkheid van dit boek gaat een weerbare grimmigheid schuil, een vitale strijdbaarheid die de wereld zonodig rauw lust. Eigenlijk wordt dat al aan het begin uitgesproken, in het eerste van de vijftien korte hoofdstukken, wanneer de schrijfster uitlegt wat 'Skatsjok' betekent. In de Russische volksmuziek wordt dit woord gebruikt om de 'onverwachte en grillige sprong van majeur naar mineur' (of omgekeerd) aan te duiden. In *De markiezin* wemelt het van dergelijke 'sprongen', want het bestaan van de strijdbare vertelster blijkt te berusten op een wankel evenwicht dat doorlopend in gevaar wordt gebracht.

De werkelijkheid spant tegen haar samen. Zo ziet zij het in elk geval zelf, met een welhaast paranoïde instelling die een kwetsbare gevoeligheid voor zelfs de kleinste nuances verraadt. Waar die gevoeligheid vandaan komt wordt eveneens gesuggereerd. Al aan haar wieg is de disharmonie begonnen, met 'Pappa' en 'de moeder' als de twee elkaar dwarszittende feeën. In de benaming wordt meteen duidelijk naar wie de voorkeur van de dochter uitgaat.

Veel van de wonderbaarlijkheden in dit boek vinden hun oorsprong bij deze 'Pappa', die met zijn eigenzinnige gewoonten de blik van zijn dochter van meet af aan een andere kant opstuurt dan de gebruikelijke. Haar ontvankelijkheid is echter géén wonder. Wie had niet graag een vader gehad die je op de dag van de watersnoodramp enthousiast wakker schudt met de woorden: 'Het is echt fantastisch. Wij hier zijn helemaal veilig, maar daar stroomt het water gewoon door de ramen naar binnen en de mensen sterven er bij bosjes!'

De moeder daarentegen vindt haar gedrag 'shocking'. Tussen deze beide 'klippen' moet de dochter zien te koersen. Vandaar het besluit: 'Kapitein worden en wel zo snel mogelijk!' Vele jaren later is het haar glansrijk gelukt, als schrijfster. Slagvaardig stuurt zij haar literaire 'oorlogsschip' door de moederlijke truttigheid (met 'aparte handdoeken voor Onder en Boven'), daarbij gesteund door de verre vriendin. Per telefoon laat deze weten dat zij niet alleen staat in haar vendetta tegen het vijandige heden en tegen de dreigende 'goudloze' toekomst, waarin zij wanhopig de voorbije wereld van haar beminde 'Pappa' tracht te redden voor de vergetelheid.

Monterheid en melancholie zijn in *De markiezin* de keerzijden van dezelfde medaille. De dood loert steeds om de hoek, maar de literatuur biedt bescherming, net

als de 'dikke stapel dekens' waaronder de vertelster en haar vriendin in het laatste hoofdstukje verdwijnen om eindelijk, veilig in de beslotenheid van hun zielsverwantschap, met elkaar te versmelten. Totdat de lezer, die zich bladzijden lang met hun even hilarische als ontroerende tweespraak heeft mogen vermaken, de vriendinnen weer wakker kust - door dit tintelende boek nog eens te lezen.

(*NRC Handelsblad*, 4-7-1997)